

Entegre raporlama: Şimdi değilse, ne zaman?

Michael P. Krzus, TKYD Kurumsal Yönetim Dergisi, Haziran 2012

1. Düşüncenin Özeti

Entegre raporlama basılı ve PDF raporlardan daha detaylı bir veri sağlama imkanı sunuyor. Bunun yanı sıra, entegre raporlama Internet, 2.0 ağ donanımları ve teknolojileri; wiki, bloglar, internet ortamında hazırlanan yayımlar, forumları kullanarak sadece okuyucularının finansal olan ve olmayan bilgilerinin analizinin yapılmasına kolaylık sağlamıyor, ayrıca düşünce ve görüşlerini diğer paydaşlarla paylaşımını ve iletimini kolaylaştırıyor.

Entegre raporlamaya yönetsel bir araç diyebiliriz. Bu makale içerisinde aynı andahem toplum hem de paydaşlar için bir değer meydana getirme olarak tanımlanan başarı, şirketin uzun vadeli finansal kapasitesi ile kısa vadeli rekabet edebilirlik ve karlılık için olan taleplerin dengelenmesi hususunu bilen organizasyonlara özgüdür.

1. Değişimdeki etkenler

2008 yılındaki ekonomik kriz ile meydana gelen iktisadi durgunluk toplumda işsizliğin, borçların ve iflasların artmasına sebep oldu. Ayrıca toplumlarda hükümetlere karşı bir güvensizlik meydana geldi. Krizin yol açtığı mevcut sorunlar ve uzun vadeli ekonomik belirsizliklerin birleşimine, bir de iklimsel değişiklik, susuzluk, doğal kaynakların tükenmesi ile sosyal hayatta ve iş hayatında insan haklarının ihlali eklendi.

2.1 Ekonomik etkenler

2008 mali kriz nedenleri daha yıllarca analiz edilecek olup, hali hazırda Birleşmiş Milletler Finansal Kriz Tahkikat Komisyonu bu konuda uzlaşma sağlanmasının hiç de kolay olmadığı görüşünü açıkladı. Her ne kadar söz konusu nedenlerin tespiti çok zor olsa da, dünya çapında denetim reformları başlatıldı.

Entegre raporlama, şeffaflık üzerine odaklılığından, pazar denetiminin kritik bir elementi olarak kabul edilmelidir. Şeffaflık “birlik içerisinde yer alan paydaşların çıkarlarına etki edebilecek olan bilgilere ulaşım” olarak nitelendirilmektedir. [1]

Raporlamadaki şeffaflık toplum güveninin tekrar sağlanmasında önemli bir araçtır. Raporlama şirketin kendini nasıl gördüğüne ve toplumdaki rolünün ne olduğuna dair bir anlayış sağlar. Şirketin hem iyi hem de kötü performansları hakkında bilgi verir.

Entegre raporlama, performans değerlendirmesinde sadece geleneksel kriterleri ele almadığından bunun yanı sıra sürdürülebilirlik sorunlarının (örneğin, karbon emisyonları, su ve bunun gibi kaynakların tüketimi) insan kaynakları ve gayri maddi kaynaklar dahil olmak üzere ticari gerekliliğine de yoğunlaştığından, finansal istikrarı güçlendirmek için geniş reform gündemi olarak kabul edilmelidir.

Şubat 2011’de Uluslararası Muhasebe Standartları Yönetim Kurulu’nun gelecekteki başkan adayı Hans Hoogervorst tarafından şeffaflık ile istikrar arasındaki ilişkiye değinilirken, finansal raporlamanın esasen şeffaflığı mı sağlaması gerektiği yoksa istikrar amacını da mı gütmesi gerektiği gündeme getirildi. Hoogervorst istikrarın ön koşulu olarak şeffaflığı gösterirken, bu bağlamda mevcut borç krizlerinin varlık nedeni olarak da finansal pazardaki şeffaflık eksikliğine vurgu yaptı.

Entegre raporlama, şirketin ekonomik, çevresel ve sosyal performanslarının paydaşlar tarafından tam anlamıyla değerlendirilmesini ve böylece şirketlerin uzun vadede değer yaratımlarının daha kolay ölçülebilmesine imkân sağlayacaktır. Özetle denebilir ki, entegre raporlama şirket mali sorumluluğunun ve güvenilir pazarın en temel taşıdır.

2.2 Çevresel etkenler

Çevresel etkenler ve ticari faaliyetler tedarik zinciri içinde bir tehlike arz edebilmektedir. Temel soru ise şudur; iş hayatındaki liderler çevresel etkenleri risk olarak mı yoksa bir fırsat olarak mı görüyorlar?

2.2.1 İklim değişikliği

İklim değişikliği toplumun karşı karşıya geldiği en karmaşık sorunlardan biridir. Bazı yöneticiler çevresel olayları sadece tehlikeyi bertaraf etmek için alınan önlemler olarak algılayabilmektedir. Bazı durumlarda şirketin, bedensel yaralanmalar, mülkiyet haklarına verdiği zararlar, nakil masrafları, ceza gerektiren zararlar gibi sorumluluklara maruz kalmasına neden olabilecek risklerin azaltılması ve kontrolü üzerine yoğunlaşabiliyorlar. Bunun yanı sıra, ilaç firması Novo Nordisk yetkilisine göre, karbon salınımının azaltılması için erken ve gönüllü adımlar atılması uzun vadeli risk azaltılmasının yanı sıra bir kurumsal sorumluluk faaliyetidir ve ticaret bu ikisinin birleşimidir. Ayrıca söz konusu yetkiliye göre, iklim değişikliği ferah, daha uygun ve sağlıklı bir gelecek elde edebilmek adına sürdürülebilir yenilikler ve değer yaratımına başlangıç için beklenmedik bir fırsattır.[2] Siemens AG, global elektrik ve elektronik mühendislik şirket yetkilileri de stratejik düşünceye yönelik entegre eğiliminin yararlarına daha derin bir anlayışla değinmektedir.

2.2.2 Su kıtlığı

Tatlı su bulunurluğunun azaltılmasının hem ekonomik hem de toplumsal anlamda oldukça geniş sonuçları vardır. Örneğin, Dünya Bankası 2009 yılında Çin'i örnek göstererek, "su talebi ile sınırlı su arzı arasındaki farkın büyümesi ile geniş alana yayılan kirliliğin su kalitesini düşürmesini güçlü bir su kıtlığı krizinin ortaya çıkmakta olduğunun göstergesi olarak belirtmiştir." Su bulunurluğunun azalımı yiyecek ve içecek şirketlerinden otomobil ve kimyasal endüstride faaliyet gösteren firmalara kadar bütün şirketlerin faaliyetlerini tehlikeye atmaktadır.

2.3 Toplumsal etkenler

Şirketler markalarının değerleri ile itibarlarının, şirket çalışanlarının ve tedarik zincirlerindeki çalışanlarının çalışma şartlarından, fabrikaların ve diğer hizmetlerin yer aldığı yerlerdeki toplum ile olan ilişkilerden ve tazminat planlarından etkilendiğinin farkındadırlar.

2.3.1 İnsan hakları

Yaklaşık olarak 270 şirket insan hakları ile bağlantılı olan bildirimler yayımladılar. Örneğin ilaç firması olan Pfizer, insan sağlığının daha iyi hale getirilmesi için ilaçlara erişebilirlik üzerinde çalışma yapılmak suretiyle sağlık sistemini güçlendirme hamlelerinin yapılacağını ve böylece insan haklarında ilerleme kaydedileceğinin sözünü vermiştir.

2.3.2 Yönetim

Şirketler kamu güvenini yeniden inşa etmek isterlerse, yönetimin, risk iştahı ve tazminatlar arasında ayrılmaz bir bağ olduğunu kabul etmeli ve bununla yetinmeyerek bu ilişkiler arasındaki tutumun sağlanabilmesi için kaldıraç oluşturabilmelidir. Bir kuruluş içerisindeki tazminat yapısı oluşturulurken hem kuruluşun kendi içinde hem de yaşadığı dünyanın ekonomik kriterleri de dikkate alınmalı, kısa vadeli rekabet edebilirlik ve karlılık da göz önünde bulundurularak, uzun vadeli finansal kapasite şartı bir dengede tutulmalıdır.

2.4 İlgili mevzuat ve düzenlemeler

Çeşitli ülkelerin yasama ve düzenleme organları şirket sorumluluklarının farklı açlarına şirket sosyal sorumluluk raporlaması ile işaret etmektedirler. Örneğin, 2007 yılında, Malezya Başbakanı, Malezya menkul kıymetler borsası listesinde yer alan şirketlerin yıllık finansal raporlarında şirket sosyal sorumluluk faaliyetlerini açıklamaları gerektiğini belirtti.

Ayrıca, yakın geçmişte G20 ülkeleri tarafından atılan bazı adımlar da vardır.[3] Örneğin, 2010 yılında Birleşmiş Milletler Güvenlik ve Borsa Komisyonu tarafından iklim değişikliği ve sera gazı emisyonu bilgilendirmesine ilişkin olan düzenlemeler hakkında İklim Değişikliği Bildirimine Dair Komisyon Kılavuzu yayımlandı.[4]

Entegre raporlama konusundaki düzenleyici gerekliliklere katılımda çoktan yola koyulmuş olan şirketler yeni ve değişen çevresel ve hatta entegre raporlama gerekliliklerinin oluşturulması için sağlıklı bir platforma sahiptirler. Oysa bu konuda henüz bir şey yapmamış olan şirketler, gereklilikleri sağlayabilmek için hem hızlı davranmak zorunda kalacaklar hem de söz konusu şirketlere kıyasla yüksek masraf ile düşük kalite ve daha az yarar sağlayacaklardır.

1. Neden entegre raporlama konuları

Entegre raporlama ifadesinin yaygınlaşması bir bakıma iyi bir bakıma da kötü olarak ifade edilebilir. “Entegre raporlama” terimi, tam olarak geleneksel faaliyet raporu ve sürdürülebilirlik raporlarının bir araya getirildiği tek bir doküman konseptini ifade ediyor. Fakat, “entegre raporlama” sözü bir şirketin doğru bir biçimde entegre rapor sunabilmesi için öncelikle bütünleşen stratejik düşünce tarzı geliştirmiş olması gerektiğini ifade etmekte başarısız olmuştur. Şirketler, çok yanlı bir dünya içerisinde yönetiliyor, global ekonomi, çevre ve sosyal itibar sağlanabilmesi için bir değer oluşturulabilmelidir. Finansal raporlama, daha da önemlisi karar verebilme bu vizyonu yansıtmalıdır.

Her ne kadar, günümüz ekonomisi belirsizlik içerisinde olsa da, MIT Sloan Management Review and The Boston Consulting Group tarafından yakınlarda yapılmış bir araştırmaya göre, şirketler büyük ölçüde ekonomik, çevresel ve sosyal faktörlerin ayrılmaz bir şekilde birbirine bağlı olarak görüyor. Araştırmanın sonucunun ortaya çıkardığı verilere göre, şirketler, sürdürülebilirliğin esasen önem kazandığını gösterse de, şaşırtıcı olan bazı şirketlerin sürdürülebilirliğin hali hazırda zaten konunun merkezinde olduğunu belirtmeleridir. [5]

3.1 Günümüzde Şirket Raporlamaları

Günümüzdeki finansal raporlama modeli 1930’lu yıllarda sanayi dünyası için geliştirilmiştir. Genel itibarıyla bu model, performansların geriye doğru seyrederek gözden geçirilmesini sağlarken, karar verilebilmesi için yeteri kadar gerekli bilgi sunmamaktadır. Yatırımcılar, analistler ve paydaşlara yeteri kadar odaklanılmamaktadır. Bağımsız sürdürülebilirlik raporları kendi zayıflığından dolayı eksikler içerir. Çünkü finansal performans ve işletme stratejilerinde çevresel, sosyal ve idari meselelerle ilgili bağ kurulamamaktadır. Bu sebeple de, başlıca analistler ve yatırımcılar sürdürülebilirlik raporlarını kurumsal performans gelişmelerinde kullanmamaktadırlar. [6]

3.1.1 Bilgi İllentileri

Daha sağlıklı kararlar alabilmek için yöneticilerin, yatırımcıların ve diğer paydaşların firmanın faaliyet alanı unsurlarını içeren değer yaratan etkenlerle ilgili bilgilere ihtiyacı vardır. Bunlar, anahtar performans göstergeleri aracılığıyla veya iş imkânları, riskler, stratejiler, planların tümü, nakit akışı ve kazançlarda kalite ve çeşitliliğin değerlendirilmesine izin verir. Araştırmalara göre, bir varlığın maddi aktiflerine atfedilen rayiç değer oranları azalmaktadır.

3.1.2 Bilgi Karmaşıklığı

Yıllardır sürekli artan ve daha karışık bir hale gelerek eklenen şartlar, en bilgili kullanıcıların bile anlamakta güçlük çektiği bir sistem haline dönüştü. Geçmiş bazı gereksinimler günümüzde yararlılığını yitirmiş, fakat gereksiz detayların ve lüzumsuz bilgilerin hala kullanılıyor olması şirketler için daha önemli olan bilgilerin örtbas edilmesine yol açmaktadır. Buna ek olarak, şirketler U.S. GAAP, Uluslararası Finansal Raporlama Standartları ve Milli Güvenlik Yönetmelikleri altında, çoklu raporlama şartlarıyla karşılaşmaktadırlar. Bu fazlalıklar, karmaşıklık yaratmakta ve hem şirketlerin hem de yatırımcı kaynaklarının zamanını boşa harcamaktadır. Aslında entegre raporlama, böyle bir karmaşıklık içine girmiyor. Entegre raporlama modeli gereksinimleri göz önüne alarak bilgilerin faydalı kullanılabilmesi için daha geniş bir düzenleyici girişim içinde olmalıdır.

3.1.3 Sorun

Güncel raporlama modeli 21. Yüzyılın kritik sorunlarına ve gelecekteki gereksinimlere yönelmelere odaklanmayan bir raporlama modelidir. Çoğunluğun finansal ve sürdürülebilirlik raporlama modellerinde eksik yönler olduğunu kabul etmesine rağmen, maalesef ki bu eksikliklerin görülmesi bütün dünyaya yayılan bir değişim talebi olamamıştır. 2008 finansal krizi, işletme başarısızlıkları, piyasa dalgalanmaları göz önüne alındığında; daha şeffaf bir kurumsal raporlama modelinin iş dünyasına ve finans pazarına güven duygusunun ve inancın tekrar kazandırılmasına katkıda bulunma ihtimali inkâr edilebilir mi?

3.2 Entegre raporlamanın yararları

Entegre raporlamanın, günümüz raporlama modelindeki temel problemleri ortadan kaldıran dört önemli yararı vardır.

3.2.1. Daha fazla netlik

Şirketler, ortaklar ile paydaşlar için sürdürülebilirliğin nasıl olumlu bir etkisi olduğunu çoğunlukla genel ifadelerle açıklıyorlar. Ancak, sürdürülebilirlik stratejisinin hayata geçirilmesi, ifadesi kadar kolay değildir. Söz konusu stratejinin hayata geçirilmesinde, ticari bazı değerlendirmelerin yapılması ve bazı önemli kararların verilmesi gerekir ki bu, bir veya birden çok paydaşı olumsuz etkileyecek, sınırlendirecek sonuçlara yol açabilmektedir. Örneğin, enerji yenilemesine yapılan yatırımlar en sonunda her ne kadar olumlu yatırım sonuçları doğuracak olsa da kısa vadede nakit akışını ve nakdi olarak ödenen kar payında olumsuzlukları gündeme getirir.

Entegre raporlamanın ise temelinde, finansal olan ve olmayan bilgiler arasındaki ilişkinin idarece tutarlı bir şekilde tanımlanabilmesi yatar. Söz konusu temel için, sürdürülebilirlik riskleri ile sürdürülebilirlikten doğan fırsatlar arasındaki ilişkinin finansal rapor kalemleri açısından düşünülmesi yararlı olacaktır.

Şirketler finansal ve finansal olmayan faaliyetler arasındaki ilişkiyi daha iyi anlar, denetleme ve kontrol bakımından ilerleme kaydederler ise, sistem ve ticari süreçte artan bir etkililik ve verimlilik görülecektir.

3.2.2. Daha iyi kararlar

Daha zengin ve daha iyi bilgi ile ölçümler daha iyi kararlar ortaya çıkmasına yardımcı olur. Finansal olan ve olmayan performanslar arasındaki ilişkiye dair verilen daha bilinçli kararlar da sermaye ve diğer kaynakların etkin ve verimli bir biçimde kullanılmasına yarar.

Finansal olan ve olmayan bilgiler arasındaki ilişkinin belirlenmesi ve dolayısıyla entegre raporlamanın elde edilebilmesi için dünya çapında kabul görmüş bir standart yoktur. Şirketler de iyi bir ölçütün var olmadığını ve böyle iyi bir ölçütün de oluşturulmasının son derece güç olduğunu farkındalar. Söz konusu güçlük, var olduğuna inanılan ilişkinin (örneğin kurumsal yönetim, risk toleransı ve makam ödeneği arasındaki ilişki) belirlenmesi için gerekli olan zor analitik çalışmanın yapılmaması için bir bahane oluşturmaktadır. Ancak belirtmek gerekir ki, zayıf ölçüm yöntemlerinin geliştirilmesi ve yenilerinin bulunması gereklidir.

Ticari varlığın sadece ekonomik ve finansal hususlara dayalı olmadığı, ayrıca çevresel ve sosyal hususlarla da tamamıyla ilgili olduğu yönetim anlayışının oluşturulması yani sürdürülebilir stratejiyi hayata geçirmek oldukça zordur. Söz konusu zorluk ayrıca muhasebe, finans, iletişim, yatırımcı ilişkileri, kamu düzeni, hukuki ve düzenleyici işler, sürdürülebilirlik, pazarlama ve hat faaliyetleri takımı arasındaki işbirliğinin belirlenmesini de kapsamaktadır.

3.2.3. Daha derin bir bağ

İnternet kullanımı ile finansal olan ve olmayan sonuçlar ile bunlar arasındaki ilişki verileri daha detaylı bir şekilde paydaşlara sunulabilir. Ayrıca internet, internet ile bağlantılı olan Web 2.0 araçları ve teknoloji verilen bilginin şirket ile paydaşları arasında devam etmekte olan ilişkisine bir tuşla aktarıma da imkan vermektedir. Bunların yanı sıra sosyal medya platformları kullanıcı yorumları ve önerilerini de içeren daha zengin bir paydaş bağına imkân verir. Söz konusu bağ derinleştirildikçe, paydaşlar uzun vadede elde edilecek olan karların kısa vadede yapılması gereken yatırım harcamalarına ihtiyaç duyulduğunu da kapsayan şirket perspektifini bir bütün olarak elde edebileceklerdir.

3.2.4. Düşük itibar riski

Entegre raporlama sadece ekonomik, çevresel, finansal ve sosyal sorunların ticari bir strateji altında toplamasını hızlandırmıyor ayrıca şirketleri entegre bir risk yönetimi sistemine doğru itiyor. Örneğin, bir şirketin şirket sosyal sorumluluğu ve sürdürülebilirliğe verdiği önem ne kadar artarsa söz konusu şirketin itibar riskine yoğunlaşması da o kadar artar.

Entegre raporlama, şirketleri daha etkili bir şekilde risk konusuna eğilmelerini sağlayan olaylar zincirine doğru götürür.

Entegre raporlama şirketlerin, toplum üzerindeki stratejik ve taktiksel tercihlerinin etkilerini kavramalarına yardımcı olur çünkü iç ve dış iletiler şirket stratejisinin bir bütün olarak toplumsal ihtiyaçlarla uyum içinde olmasını sağlar.

1. Sırada ne var?

Entegre raporlama, mevcut raporlama sisteminin ve raporlama ile ilgili düzenlemelerin modernize edilmesi ve geliştirilmesinden ibarettir. Raporlama üzerinde büyük değişikliklerin yapıldığı ya da mevcut raporlama gerekliliklerinin çarpıtıldığı bir hususun gündeme getirilmesi değildir.

Dünya çapında entegre raporlamanın geliştirilmesi ve desteklenmesi için faaliyet gösterilmesi, Uluslararası Entegre Raporlama Komitesi (IIRC) tarafından kabul edilmiştir. IIRC'nin entegre raporlama konusunda görüş alabileceği bir müzakare raporu düzenlemesi bekleniyor.

Eğer entegre raporlama dünya çapında başarılı bir şekilde hayata geçirilebilirse, hem şirketler hem de toplum için çok önemli bir yarar teşkil edecek olup, sağlıklı bir dünya için istikrarlı ve devamlı bir refah sağlanmış olacaktır.

[1] Tapscott, Don ve David Ticoll, Çıplak Kuruluşlar: Şeffaflık devri işletmeleri nasıl ayaklandıracak. New York: Özgür Basın, 2003.

[2] Değişim için ayrıntılı tasarı: iklim değişikliği görevi, Novo Nordisk, Nisan 2010.

[3] “İnsan Hakları ile ilgili şirketlerin tutum raporları” İşletme ve İnsan Hakları Kaynakları Merkezi Erişim tarihi: 11.04.2011, <http://www.business-humanrights.org/Documents/Policies>.

[4] Lydenberg, Steve ve Katie Grace Amerika Birleşik Devletleri dışında Sosyal ve Çevresel ifşalarla ilgili yenilikler. Kasım 2008'de Domini Sosyal yatırımlar için hazırlanmıştır.

[5] Sürdürülebilirlik: MIT Sloan Management Review and The Boston Consulting Group Kış 2011'de yapılan araştırma.

[6] Bkz. PricewaterhouseCoopers, Varlıklar ve yükümlülüklerin ölçülmesi: Profesyonel yatırımcıların görüşleri, Şubat 2007; Şirket raporlamaları-Düşüncenin yansıması: öykü biçiminde raporlama-Varlıklı 500 şirket için yapılan araştırma, Nisan 2007; Şirket Raporlamalar: Yatırımcıların bekledikleri gerçekten bu mu? Kasım 2007; Performans Ölçümleri: Geleceği inşa etmek için bir araya gelme, Aralık 2007.